

РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ПАЛІАТИВНОЇ ТА ХОСПІСНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Нестеренко Валентина Геннадіївна,

к.мед.н., доцент

Харківський національний медичний університет,

м. Харків, Україна

vh.nesterenko@knmu.edu.ua

Вступ. Стан розвитку системи паліативної та хоспісної допомоги (ПХД) є індикатором розвитку усієї системи охорони здоров'я кожної держави, її готовності до виконання зобов'язань турбуватися про найбільш вразливі категорії населення. За оцінками Райта, Лінча та Кларка (2008/2011 рр.) [1], Україна належить до групи країн з окремими спеціалізованими установами ПХД, робота яких не має ознак системної організації на державному рівні. Потреба у паліативній та хоспісній допомозі забезпечена у середньому на 30 % [2], у тому числі за кількістю ліжок – на 40,5 %, за практичної відсутності хоспісів на дому.

Мета роботи. Визначити основні напрямки розвитку системи ПХД, вплив війни та можливості подолання проблем, з нею пов'язаних.

Матеріали та методи. Дослідження проведено з використанням методу системного аналізу та бібліосемантичного методу, з пошуком джерел в Google Scholar та на PubMed за тематичними ключовими словами. При обранні джерел інформації перевага була віддана джерелам за останні 5 років, а також найбільш авторитетним джерелам (наприклад, документам ВООЗ та публікаціям міжнародних громадських організацій надання паліативної допомоги).

Результати та обговорення. Ми визначили проблеми організації ПХД, пов'язані з недосконалістю організації медичної допомоги та з війною. До першої групи можна віднести наступні проблеми:

1. Відсутність визнаного державною переліку паліативних хвороб за діагнозами МКХ-10 з відповідними стадіями та важкістю захворювань, з урахуванням основних паліативних діагнозів та коморбідної патології, за категоріями дорослих і дітей;

2. Кадровий дефіцит хоспісів та паліативних відділень;
3. Відсутність деталізованих стандартів лікування хронічного болю при всіх паліативних хворобах;
4. Низька доступність препаратів для знеболення, особливо наркотичних;
5. Відсутність координаційних центрів руху паліативних хворих по медичним закладам;
6. Відсутність спеціалізації лікар паліативної медицини у національному класифікаторі професій;
7. Дефіцит фінансового забезпечення хоспісів, з чим пов'язане низьке охоплення медичними послугами паліативних пацієнтів;
8. Покладання обов'язку контролю лікування маломобільних паліативних пацієнтів на дому на сімейних лікарів;
9. Відмова від збирання медико-статистичної інформації про такі захворювання, як деменція дорослих та важка та глибока розумова відсталість дітей з 2018 року;
10. недостатній вплив громадянського суспільства на рішення законодавців та виконавчої влади у питаннях планування та організації ПХД.

Проблеми, пов'язані з війною:

1. Відмова від евакуації хоспісів з пацієнтами та медичним персоналом із небезпечних регіонів України у безпечні регіони та за кордон;
2. Відмова від планування ліжко-днів паліативних хворих на рівні держави;
3. відсутність надійної (точної) інформації про кількість паліативних хворих у регіонах у зв'язку з міграційної кризою, що утруднює планування лікування, реімбурсації ліків та прогнозування потреби у ПХД.

Значним здобутком у питаннях організації ПХД останніх років є:

1. Пакетне фінансування мобільної та стаціонарної паліативної допомоги дорослим і дітям Національною службою здоров'я України за програмами медичних гарантій [3];
2. Легалізація медичного канабісу [4];

3. Вдосконалення стандартів лікування паліативних хворих.

Головними необхідними кроками найближчих часів ми вважаємо:

1. Прискорення втілення у життя закону про легалізацію канабісу [5];
2. Забезпечення безпеки перебування паліативних пацієнтів у хоспісах та паліативних відділеннях/палатах під час війни;
3. Повернення контролю за лікуванням паліативним хворим на дому виїзним бригадам від сімейних лікарів;
4. Доопрацювання стандартів та протоколів лікування паліативних хворих, особливо у питаннях знеболення, відповідно до переліку паліативних діагнозів;
5. Збільшення доступності наркотичних знеболювальних, у тому числі канабісу, і у тому числі за рахунок кращої реімбурсації їх вартості;
6. Початок широкої публічної дискусії в українському суспільстві про можливість легалізації евтаназії паліативних хворих;
7. Повернення до практики збирання медико-статистичних даних щодо деменції дорослих та важкої і глибокої розумової відсталості дітей з поточного року.

Висновки. Війна додали складності в процес організації ПХД в Україні, особливо пов'язані з безпекою перебування паліативних пацієнтів у хоспісах та паліативних відділеннях прифронтових регіонів України. Але більшість проблем у розбудові системи ПХД в Україні не пов'язані із війною, і потребують звичайних організаційних рішень та політичної волі для вдосконалення нормативно-правових актів. В Україні є достатній науковий, адміністративний та політичний потенціал для прискорення реформи цього напрямку охорони здоров'я.

Список літератури

1. Бакстер Ш., Беквіт С. К., Кларк Д., Кліарі Дж., Фальзон Д., Глазью Ф., та ін. *Атлас світу з паліативної допомоги наприкінці життя*. Женева/Лондон: ВООЗ/Світовий альянс паліативної допомоги, 2014. 112 с. Доступно на: <http://surl.li/dyecsg>

2. Нестеренко В. Г. Про порядок надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. *Медицина сьогодні і завтра*. 2021. Том 90. № 2. С. 57–62. DOI: 10.35339/msz.2021.90.2.nes.

3. Holovanova I. A., Shevchenko A. S. Evaluation of packaged funding programs for palliative and hospice care by the National Health Service of Ukraine. *Experimental and Clinical Medicine*. 2021. Vol. 90. No.4. P. 45–52. DOI: 10.35339/ekm.2021.90.4.hos.

4. Lekhan V. M. The importance of medical cannabis for solving the problem of providing analgesia to palliative patients in Ukraine. *Experimental and Clinical Medicine*. 2024. Vol. 93. No.1. P. 87–93. DOI: 10.35339/ekm.2024.93.1.lvm.

5. Нестеренко В. Г. Організаційні та нормативно-правові заходи підготовки системи паліативної та хоспісної допомоги України до широкого використання медичного канабісу. *Медицина сьогодні і завтра*. 2024. Том 93. № 1. С. 56–74. DOI: 10.35339/msz.2024.93.1.nes.